

Izložba u knjižnici

Kranjčec, Nina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:390271>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-09**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2023./2024.

Nina Kranjčec

Izložba u knjižnici

Završni rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Helena Stubić

Zagreb, rujan 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Knjižnica i knjižnična djelatnost.....	2
3. Pojam izložbe u knjižnici.....	4
3.1. Stalni postav i povremena izložba.....	4
3.2. Elementi izložbe u knjižnici.....	5
4. Oblikovanje i organiziranje knjižnične izložbe	6
4.1. Idejno osmišljavanje izložbe	6
4.2. Realizacija i postavljanje izložbe	8
4.3. Promocija izložbe.....	10
4.4. Zaštita knjižnične građe tijekom izložbe.....	11
4.5. Evidentiranje i pohranjivanje izložbe.....	12
4.6. Evaluacija izložbe	14
5. Vrste knjižničnih izložbi.....	16
5.1. Izložba prema korisničkom kriteriju	16
5.2. Umjetnička izložba.....	17
5.3. Pokretna, putujuća, izmještena izložba	17
5.4. Izložba na e-mediju	18
5.5. Kraća knjižnična izložba	18
5.6. Virtualna izložba	19
5.6.1. Virtualna izložba <i>Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća</i>	20
6. Korisnici knjižnične izložbe	26
7. Knjiga kao predmet izložbe	28
8. Zaključak.....	31
9. Literatura.....	32
10. Popis slika	33

Sažetak	34
Summary	35

1. Uvod

Razvojem knjižnica kao baštinskih ustanova te povećanim zanimanjem za građu koju one sadrže, njihova uloga u društvu dobiva na važnosti i sadržaju. Knjižnica nije samo prostor u kojem se nalazi knjižna građa. Pohrana jest jedna od njezinih primarnih funkcija, međutim svrha te građe nije da ona bude arhivirana na mjestu gdje ju nitko neće moći koristiti. Štoviše, namjena knjižnične građe je da ona bude dostupna korisnicima. Da bi takva dostupnost bila moguća, potrebno je građu prikupiti, zaštititi i staviti na raspolaganje korisnicima da bi oni mogli ostvariti potrebe koje im knjižnični zakoni jamče te razvijati komunikaciju s knjižničnom ustanovom. Novije vrijeme donosi novi alate za takvu komunikaciju koji zatim postaju dio redovnih aktivnosti knjižnice. Jedan od takvih komunikacijskih alata, ne samo s korisnicima nego i širom knjižničnom baštinom te drugim baštinskim ustanova poput muzeja i arhiva, je izložba. Iako se prvenstveno veže uz muzeje, ona nije ograničena na njih. Štoviše, izložbena se djelatnost danas smatra redovnim dijelom knjižnične djelatnosti.

Svrha ovog rada je prikazati način na koji knjižnice organiziraju, razvijaju i izvršavaju izložbeni dio svoje djelatnosti te u čemu leži njegova važnost.

Rad je strukturiran u ukupno osam poglavlja, od kojih su treće, četvrto i peto podijeljeni na veći broj potpoglavlja. Početno i završno poglavlje čine uvod i zaključak, dok središnji dio započinje definiranjem knjižnice kao javne ustanove, a zatim i pojmom izložbe i njezine važnosti kao dijela knjižnične djelatnosti. Četvrto i peto poglavlje donose detaljan uvid u korake stvaranja knjižničnih izložbi te opise njezinih vrsta, a između petog i zaključnog poglavlja nalaze se dva poglavlja koja se bave također važnim, čak neophodnim elementima knjižničnih izložbi, a to su korisnici i knjižna građa.

2. Knjižnica i knjižnična djelatnost

Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova (eng. *International Federation of Library Associations and Institutions – IFLA*) osnovan je 1927. godine kao neovisna i neprofitna organizacija za međunarodnu suradnju u području knjižničarstva. Glavni ciljevi koje zagovara su „promicanje visokog standarda pružanja knjižnično-informacijskih usluga i stručne prakse te dostupnost, zaštita i očuvanje dokumentarne kulturne baštine; poticanje širokog razumijevanja vrijednosti i važnosti visokokvalitetnih knjižničnih i informacijskih usluga u javnom, privatnom i dobrovoljnom sektoru; zastupanje interesa svojih članova i knjižničnih i informacijskih organizacija te zajednica kojima služe diljem svijeta.“¹ Prema definiciji koju *IFLA* zagovara narodna je knjižnica „mjesno obavijesno središte, koje svojim korisnicima omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i obavijesti.“² Sukladno tome, knjižnice su javne ustanove koje služe potrebama lokalne zajednice vodeći brigu o knjižničnoj građi, odnosno obavljajući knjižničnu djelatnost. *Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti*, kojim se određuje rad i djelatnost javnih i privatnih knjižnica, knjižničnu građu vidi kao „svaki jezični, slikovni i zvučni dokument u analognom ili digitalnom obliku informacijskog, umjetničkog, obrazovnog, znanstvenog ili stručnog sadržaja, proizveden u više primjeraka i namijenjen javnosti, kao i rukopisi odnosno sva druga građa koju knjižnica posjeduje u svojem fondu i stavlja na raspolaganje korisnicima.“³ Ukupnost takve građe koju neka knjižnica posjeduje naziva se knjižničnim fondom. *Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* ključni je dokument kojim se propisuju „minimalni uvjeti za obavljanje djelatnosti narodnih knjižnica te utvrđuju stručni kriteriji i mjerila za promicanje kvalitete knjižnične djelatnosti uvažavajući ciljeve i zadaće narodnih knjižnica.“⁴ U njegovom 17. članku propisano je da se knjižnični fond narodne knjižnice organizira u zbirke. Sukladno definiranju knjižnične građe, članak 3. *Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti* knjižničnu djelatnost opisuje kao „organiziranje i pružanje javnosti kulturnih, informacijskih, obrazovnih i znanstvenih usluga, zasnivajući ih na sustavnom odabiru, prikupljanju, stručnoj obradi, pohranjivanju, zaštiti, posudbi i davanju na korištenje

---

¹ *IFLA*. Dostupno na <https://www.ifla.org/about-us/> (zadnji pristup 22.08.2024).

² UNESCO-ov *Manifest za narodne knjižnice*. Dostupno na: https://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (zadnji pristup 22.08.2024).

³ *Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti*, Članak 3, Narodne novine, 2019. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html (zadnji pristup 22.08.2024).

⁴ *Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj*, Članak 1, Narodne novine, 2021. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1834.html (zadnji pristup 22.08.2024).

knjižnične građe te slobodnom pristupu izvorima informacija.”⁵ Dakle, djelatnost knjižnice ruši granice prikupa i pohrane knjižnične građe, osiguravajući njezinu zaštitu, ali i dostupnost te komunikaciju s korisnicima.

---

⁵ *Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti*, Članak 3, Narodne novine, 2019. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html (zadnji pristup 22.08.2024).

3. Pojam izložbe u knjižnici

Jedan od načina na koji knjižnica može ostvariti komunikaciju između knjižnične građe i korisnika je putem izložbene djelatnosti. Izložbe su postupak kojim se koriste sve baštinske ustanove pa tako i knjižnice. Svrha je izložbe izložiti zbirke, predmete i informacije javnosti s ciljem obrazovanja i uživanja. Prva zabilježena knjižnična izložba bila je izložba papirusnih svitaka u Aleksandrijskoj knjižnici. U prošlosti su se izložbe prvo izlagale u prostorijama crkvi, a s obzirom da je svaka crkva imala vlastitu knjižnicu, izlaganje se obično odvijalo tamo. Širenje izložbi iz isključivo crkvenih prostorija na druge lokacije može se prvo vidjeti u otvaranju privatnih kolekcionarskih zbirki rijetkih predmeta određenim društvenim slojevima, a kasnije i tiskarskom revolucijom.⁶ Milka Tica, u svojoj knjizi *Izložba u knjižnici: priručnik za predstavljanje baštine*, navodi tri osnovne karakteristike izložbe. To su namjera, sadržaj i tema. Namjera izložbe je prikazivanje sadržaja koji je upravo ono što određuje samu izložbu i gradi komunikaciju s korisnicima. Međutim, Tica napominje kako uspješnost te komunikacije, a s time i izložbe općenito, prvenstveno ovisi o razini razumijevanja tog sadržaja od strane korisnika. Odgovornost za osiguravanje tog razumijevanja stavlja na autora same izložbe.⁷ Sadržaj izložbe prati njezinu temu, a sam odabir teme složen je proces koji se uvijek mora odvijati uz pomno promišljanje i planiranje. Izvor može biti bilo koje područje ljudske djelatnosti te sve ono što okružuje pojedinca i njegov život. Tica pri tome ističe sva područja materijalne i nematerijalne kulturne baštine te prirodne baštine.⁸ Međutim, svaka izložba mora biti, osim zanimljiva, i originalna. Zato je uvijek poželjno da ona bude popraćena dodatnim aktivnostima, poput radionica, predavanja, tribina i slično. Također, svi izvori i informacije moraju biti provjereni, relevantni i valjani kako bi i sama izložba bila.⁹

3.1. Stalni postav i povremena izložba

Važno je razlikovati stalni postav knjižnice od stalnog postava s povremenom izložbom te povremenu izložbu. Do takvog razlikovanja dolazi zbog vremenskih i prostornih određenja svake izložbe zasebno. Stalni postav je nešto što ima gotovo svaki muzej jer njime odražava svoj ukupni fundus. U slučaju knjižnica, Tica navodi kako stalni postav obično sadrži

---

⁶ Pejić, S., *Izložbe u knjižnici: izložbena djelatnost Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar (2020. – 2023.)*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, Vol. 67, No. 1, 2024, str. 206.

⁷ Tica, M., *Izložba u knjižnici: priručnik za predstavljanje baštine*, Naklada Jurčić, Zagreb, 2017, str. 30.

⁸ Isto, str. 57.

⁹ Isto, str. 62.

„dokumentaciju o izgradnji i uređenju prostora knjižnice, umjetničke slike i fotografije, fotografije iz povijesti knjiga i knjižnica, povijesno znamenitih ljudi, poznatih javnih osoba i umjetnika vezanih za tu lokalnu zajednicu ili pak onih koji pripadaju širemu nacionalnom kontekstu.”¹⁰ Međutim, ona isto tako navodi da ponekad knjižnice svoj stalni postav odrede u obliku neke vrste zbirke, poput zavičajne ili etnozbirke. Stalni postav s povremenom izložbom zapravo je „stalni postav osvježen vlastitom građom s određenom temom.”¹¹ Što se tiče povremene izložbe, ona može biti različite tematike, poput aktualne, povijesne, tehničke, znanstvene, narodne, pa čak i svakodnevnice. Poseban oblik čini i sve popularnija virtualna izložba.

3.2. Elementi izložbe u knjižnici

Svaka izložba podrazumijeva mjesto, predmete i publiku. Mjesto je prostor u kojem će se izložba odvijati. Taj prostor može biti galerijski prostor, posebna prostorija, ali i improvizirano područje poput predvorja ili izloga. Knjižnične izložbe u prozorima i izlozima vrlo su popularne jer privlače korisnike svojom upečatljivom lokacijom. Prilikom izbora prostora treba voditi računa o praktičnosti, dovoljnoj veličini prostorije, mogućnosti pristupa te orijentaciji unutar same postave. Tica ističe fizičku i intelektualnu orijentaciju kao važne za izložbu, a njihova ispravnost dovodi do njezine dobre raspoređenosti i razumljivosti.¹² Predmeti izložbe podrazumijevaju građu koja se izlaže, a povezana je sa samom tematikom izložbe te predstavlja njezin fizički sadržaj. Publiku čine korisnici knjižnice, odnosno posjetitelji izložbe. Bez njih se ne može ostvariti komunikacija kojoj izložba teži.

---

¹⁰ Isto, str. 38.

¹¹ Isto, str. 37.

¹² Isto, str. 90.

4. Oblikovanje i organiziranje knjižnične izložbe

Prilikom planiranja neke izložbe, treba se pratiti ustaljeni plan koji sadrži određene korake. Prvo i osnovno, treba se osmisliti idejni koncept same izložbe. Nakon određivanja ideje izložbe, treba se isplanirati njezina realizacija, odnosno njezino postavljanje putem oblikovanja i organiziranja. Jednom kada su izložba i njezina realizacija izvedeni, treba se pobrinuti za promociju kojom će se izložba razglasiti korisnicima. Ta promocija mora biti dobro osmišljena kako bi privukla što veći broj posjetitelja. Bitno je prilikom planiranja i izvođenja izložbe voditi računa o sigurnosti. Svaka se izložba mora zabilježiti pravilnom dokumentacijom koja se onda pohranjuje kao knjižnična papirologija. Slaven Pejić uz ove korake ističe još jedan, a to je krajnja evaluacija same izložbe i njezine uspješnosti.

4.1. Idejno osmišljavanje izložbe

Prvi korak u organiziranju bilo koje izložbe mora biti njezino pomno planiranje. To znači da svaka izložba mora imati neku svrhu i cilj. Ovdje se ne radi samo o namjeni same izložbe, već i o potrebi samog autora za njezino stvaranje. Kao glavni pokretač izložbe, on je taj koji osmišljava ideju oko koje onda dalje oblikuje njezin sadržaj. On je taj koji bira temu koju će obraditi uzimajući u obzir vlastito zanimanje i motivaciju, ali i korisničke želje u smislu toga što bi oni željeli vidjeti i posjetiti. Pri tome, mora se uzeti u obzir i sama knjižnica – njezini strateški ciljevi, ali i mogućnosti koje ona nudi, poput lokacije, veličine, kapaciteta, prostornosti, praktičnosti, osoblja. Osoblje je važan dio osmišljavanja jer i ono obično sudjeluje u provođenju izložbe. Osim djelatnika, i sami korisnici, ali i umjetnici, mogu sudjelovati u izložbama. Prilikom planiranja, nakon određenja idejnog i tematskog koncepta, treba vidjeti mogu li se ostvariti sve potrebe takve izložbe. Tu je prije svega važno pronaći prostor gdje će se ona odvijati. Taj prostor može biti različit – od galerija kao prostorija predviđenih za provođenje izložbi do improviziranih prostora poput hodnika, odjela, izloga.¹³

Sljedeće o čemu treba voditi računa je financijska mogućnost provođenja izložbe. Treba napraviti detaljni financijski plan kako bi se znalo s koliko sredstava knjižnica raspolaže i koliki udio će se potrošiti na koje korake. Treba se predvidjeti i vrijeme koje će biti potrebno za stvaranje zamišljene izložbe, kao i vremenski okvir u kojem će se ona prikazivati. Vrijeme trajanja može se kasnije promijeniti s obzirom da ovisi o kvaliteti, zainteresiranosti, posjećenosti i uspješnosti izložbe. Međutim, treba voditi računa da ne dođe do zasićenja pa je

---

¹³ Isto, str. 78.

stoga optimalno preporučeno vrijeme trajanje veće knjižnične izložbe tri mjeseca.¹⁴ Prostorni, financijski i vremenski plan međusobno su ovisni jer tek zajednički omogućuju uvid u mogućnost ili nemogućnost uspješnog postavljanja neke izložbe. Zato su dio primarnog plana, koji se još naziva konceptijskim ili sinopsisom, a glavni je element prilikom planiranja izložbe. Taj se plan treba napraviti unaprijed, on je početni korak kojim se određuje kako uspješno prenijeti i objasniti ideje i sadržaj izložbe korisnicima. U taj plan spadaju, osim već spomenutog određenja prostora, vremena i financija, i odluke o tome što izložiti, gdje nabaviti potrebno gradivo, čime popratiti primarno izložbeno gradivo, a čime samu izložbu te s kime surađivati i kako izvršiti tu suradnju.¹⁵ On također sadrži i naslov i podnaslov same izložbe. Njih treba pomno osmisлити jer su oni obično prva informacija koju korisnik dobije o izložbi pa igraju veliku ulogu u privlačenju posjetitelja. Davanje uvida u sadržaj i temu izložbe glavna je uloga naslova, a to se postiže kratkoćom, sažetošću, jasnoćom i razumljivošću. Naslov često može biti neka igra riječi ili čak citat, poznata izreka, naslov nekog djela ili slično. Time se postiže atraktivnost.

Okvirna odluka o tome što izložiti treba biti popraćena užim izborom prikupljenog gradiva, s obzirom na kapacitet prostora, mogući interes korisnika te njegovu relevantnost. Zato je najbolje sastaviti detaljan popis sve prikupljene građe da bi se vidjelo s čime se raspolaze te kako bi se moglo izdvojiti ono što je najprikladnije za uspješnu izložbu. Izbor iz građe može vršiti autor sam, ali on može imati i koautore izložbe koji će mu pomoći u njezinoj organizaciji i provođenju. Građa koja se bira i koristi može biti različita – tekstualna, slikovna, pa čak i glasovna ili audiovizualna. Proces popisivanja građe može ubrzati njezino bilježenje putem računalne tehnologije. Time se, osim na vremenu, može dobiti i na praktičnosti s obzirom da je tako građu lakše poredati na određen način ili ju podijeliti u određene cjeline. Na taj ju je način onda jednostavnije kasnije pretraživati i prema potrebi koristiti. S obzirom da je cilj privući što više korisnika i posjetitelja, građa koja se bira kao relevantna mora biti jasna, poučna, zanimljiva, konkretna i atraktivna. Izvori u kojima se ona traži su raznoliki. Svaki autor mora imati neko znanje o onome što želi izložiti. Međutim, to znanje mora proširiti i produbiti putem različitih izvora – kataloga, bibliografija, intervjua, *online* izvora. Tek kada su poduzeti svi koraci koji oblikuju potpuni početni plan, može se uvidjeti je li izložbu uopće moguće provesti te krenuti s njezinom daljnjom organizacijom.

---

¹⁴ Isto, str. 274-275.

¹⁵ Isto, str. 87.

4.2. Realizacija i postavljanje izložbe

Postavljanje izložbe središnji je i najzahtjevniji dio organiziranja izložbe. U ovom koraku trebaju se realizirati svi planovi koji su određeni u prijašnjem koraku. Treba osigurati da je prostor predviđen za izložbu slobodan u određenom razdoblju te osigurati dovoljan broj zaposlenika koji će moći pomoći u vremenu njezina postavljanja i provođenja. Vrlo je bitno da se prati vremenski okvir koji je predviđen za proces postavljanja izložbe te je zato potrebno imati dovoljno ljudi, ali i nabaviti sve potrebne materijale na vrijeme. Ukoliko se radi o posudbi neke građe, i to treba uzeti u obzir pri planiranju kako bi se ostavilo dovoljno vremena za provođenje cjelokupnog procesa posudbe te za transport predmeta i ispunjavanje sve potrebne papirologije. Prilikom ispunjavanja prostornih odrednica, osiguravanje potrebnog prostora samo je prvi korak. Jednom kada se prostorom raspolože, treba ga unutrašnji organizirati. Tu se radi o prostornom odnosu, odnosno orijentaciji koju će svaki dio izložbe imati u odnosu na drugi te u odnosu na prostoriju u koju se postavlja. Bitno je što bolje iskoristiti prostor kojim se raspolože, kako bi sva predviđena građa mogla stati u njega. Ona se mora poredati po nekom smislu kako bi se povezala u logičnu cjelinu jer korisniku tijekom izložbe mora biti jasan i razumljiv. Bitno je misliti na osvjetljenje, dostupnost te sigurnost građe. Svaki dio građe mora se moći jasno vidjeti i proučiti, a posjetitelju mora biti omogućeno nesmetano kretanje po izložbi te pristup svakom predmetu. Dakle, treba paziti na prostorne, koncepcijske, tematske, sadržajne, estetske i umjetničke komponente svake izložbe.¹⁶

Također, bitno je pobrinuti se i za okolni prostor izložbe. Ovdje se prvenstveno radi o prostoru kroz koji se prolazi da bi se došlo do nje. To je svakako ulazni prostor kojeg treba učiniti privlačnim kako bi se korisnik zainteresirao za izložbu i odlučio ju posjetiti, čak ako već nije imao tu namjeru pri ulasku. Ipak, estetska privlačnost i zanimljivost ulaznog prostora važni su i za one posjetitelje koji su planirano došli na izložbu jer ima ulogu u stvaranju njihovog prvog dojma o izložbi. Zato je ključan element plakat kojim se izložba najavljuje. Njime se poziva korisnike da ju posjete, a Tica ističe njegove dijelove: naziv, trajanje, mjesto, ime autora i vlasnika izložbe.¹⁷ Tim informacijama on mora moći prenijeti smisao i bit izložbe. Također, pri ulazu trebaju biti postavljeni i ostali elementi koji će pridonijeti promociji i orijentaciji. To su katalogi, poster, bilteni, letci i slično. Orijentacija se ne odnosi samo na međusobni odnos građe, već i na različite detalje prilikom postavljanja iste. Dakle,

---

¹⁶ Isto, str. 90.

¹⁷ Isto, str. 92.

osim što kretanje po izložbi mora biti omogućeno kao nesmetano ostavljanjem dovoljno velikog prolaza za korisnike da se njima služe, treba voditi računa i o visini na kojoj će građa biti postavljena te o veličini i boji slova. To je bitno jer svatko mora moći pristupiti i pročitati svaki dio izložbe. Građa se može posložiti u nizu ili više nizova pri čemu se treba voditi računa da su ti nizovi logično postavljeni i povezani tako da posjetitelj zna kojim redom ih proučiti. Ovo je posebno bitno za izložbe koje su postavljene u izlogu knjižnice jer ju tada korisnik gleda izvana te se teško mogu odrediti pravila – on može doći iz bilo kojeg smjera pa zato treba pokušati procijeniti koji bi bio logičan slijed u tim situacijama i korisniku omogućiti da shvati što gleda.

Dizajn izložbe i predstavljenog gradiva je ono što privlači korisnike uz samu tematiku i sadržaj pa treba voditi računa da on bude atraktivan. Povećana atraktivnost te usavršavanje dizajna može se postići i dekoracijskim izložbenim gradivom, baštinskim predmetima poput muzejskih pomagala ili svakodnevnim predmetima bitnim za pojedinca. Govoreći o popratnim elementima izložbe, treba izdvojiti i tekstualni dio izložbe koji se naziva legendom. Tica ističe legende kao „*kratke pisane forme kojima se dopunjuje i objašnjava sadržaj izložbe*“¹⁸ te govori o tri vrste – uvodnoj, predmetnoj i interpretacijskoj. Legende su bitne za razumijevanje izložbe od strane korisnika. Samo njihovim razumijevanjem može se doći do uspješne komunikacije koja označava uspjeh izložbe. Uvodne legende bitne su jer su obično prvi dodir korisnika sa samom izložbom. One daju prvi dojam na temelju kojeg korisnik odlučuje hoće li dalje posjetiti izložbu. Zato je bitno iznijeti sve bitne informacije o njezinom sadržaju, ali na sažet način kako ne bi došlo do toga da korisnik odustane od čitanja legende zbog previše teksta. Uvodnom legendom se korisnika upućuje na temu i bit izložbe, a cilj ga je zainteresirati za nju. Predmetne legende sadrže veći opseg podataka o predmetu, odnosno sve relevantne podatke poput autora, izvora, prostora, vremena pohrane, osnovnih karakteristika poput materijala, dimenzija i slično.¹⁹ U njima se treba navesti i ako je predmet posuđen uz ime ustanove koja ga je ustupila na korištenje, ali ako je riječ o privatnom vlasniku, njegov identitet se ne otkriva radi zaštite njegove privatnosti. Interpretacijske legende nisu određene duljinom, ali preporuča se da budu sažete, konkretne i pisane jasnim i ozbiljnim jezikom, bez ukrasa i kićenja teksta. One su zapravo „*crtice iz sadržaja izložbe*“²⁰ i omogućuju korisnicima da bolje shvate što gledaju, a time i potpuni sadržaj izložbe. Za kraj, kod stvaranja svih vrsta legendi treba također voditi računa o dizajnu i tipografiji radi

---

¹⁸ Isto, str. 102.

¹⁹ Isto, str. 103.

²⁰ Isto, str. 104.

povećane atraktivnosti i praktičnosti. Treba pomno odrediti stil, veličinu i boju slova. Svaka izmjena velikih i malih slova mora biti logična kako ne bi zbunila i odvrátila korisnike.

4.3. Promocija izložbe

Promocija izložbe važan je postupak jer se njome povećava broj korisnika koji za nju znaju što dovodi do mogućeg većeg broja posjetitelja. Reklamiranje knjižničnih izložbi putem javnih medija (novina, časopisa, televizije, radija), mrežnih stranica i društvenih mreža jedan je od najkorištenijih načina promocije. Međutim, bitno je pripremiti i distribuirati i ostale promotivne materijale. Plakat izložbe bitan je jer opisuje i sažima samu izložbu. Postavlja se pri ulazu te ga je stoga važno grafički dizajnirati te obogatiti svim potrebnim informacijama kako bi mogao privući što veći broj posjetitelja. Međutim, postoji nešto što se naziva najavnim letkom izložbe. Njegova cijela svrha je reklamiranje izložbe te se postavlja na različite lokacije – od prostora knjižnice do mrežnih stranica, društvenih mreža te medija. On sadrži tekst kojim se najavljuje otvaranje izložbe koja je ukratko opisana i često popraćena isječcima iz same izložbe. Još jedan način promocije je takozvani deplijan knjižnične izložbe koji predstavlja vizualnu predodžbu o izložbi i njezinom sadržaju. Tica navodi da je njegova struktura letak A4 formata koji se „*presavije na tri načelno jednaka dijela.*“²¹ Deplijan se uvijek koristi prilikom otvorenja izložbe, ali često je postavljen i tijekom trajanja izložbe na policama kako bi ga posjetitelji izložbe mogli slobodno uzeti. Postoji i način promocije putem sitne neknjižne građe koja se naziva dočitnicom, odnosno *bookmarkerom*. Ona služi obilježavanju stranice ili nekog važnog podatka u knjizi. Sadrži logotip knjižnice, mrežnu adresu, podatke o izložbi te detalj s plakata ili čak umanjeni plakat u cjelini.²² Katalog knjižnične izložbe jedan je od osnovnih elemenata izložbe. Naziva se još i biltenom. Sadrži sve podatke o izložbi te može pomoći u njezinom razumijevanju te snalaženju prilikom posjete. On sadrži i slikovne elemente izložbe, kao i legende te bibliografski popis izvora. Tica ističe kako je katalog „*oblik neverbalnog komuniciranja koji nadživi izložbu i traje kao glavni element dokumentiranja.*“²³

Izložba može imati svoje svečano otvorenje koje se organizira kao čin predstavljanja izložbe javnosti. Za tu priliku izrađuju se pozivnice koje se uručuju osobama koje se izravno poziva na izložbu. Kao takve, one sadrže informacije poput naziva, mjesta i vremena izložbe i

---

²¹ Isto, str. 286-287.

²² Isto, str. 288.

²³ Isto, str. 290.

njezinog svečanog otvorenja. Ona opisuje sadržaj, sudionike i promotore, odnosno cijeli program svečanosti. Pozivnice se mogu objaviti i putem mrežnih stranica i društvenih mreža te poslati usmenim putem ili e-poštom. Prilikom samog otvorenja, izložba mora biti u potpunosti postavljena te se uzvanici moraju pristojno dočekati, a u pozdravni govor sadrži njezinu najavu. Često se otvorenje može provesti u obliku domjenka, s hranom i pićem te dodatnim sadržajima poput glazbe i kraćih izlaganja. U svakom slučaju, svečano otvaranje mora biti organizirano na zanimljiv i atraktivan način koji će zainteresirati uzvanike za izložbu. Postoje još neke organizirane promocijske aktivnosti, poput predavanja, nastupa, tribina i kreativnih radionica. Radionice se obično izvode u vrijeme trajanja izložbe, a na njima sudjeluju, osim stručnjaka, i članovi knjižnice. One podrazumijevaju kreativnost i izradu predmeta inspiriranih izložbom, koji se onda mogu izložiti kao izložbeni predmeti već postojeće ili neke buduće izložbe.

4.4. Zaštita knjižnične građe tijekom izložbe

Knjižnična građa uvijek mora biti zaštićena od mogućih uzroka njezinog oštećenja te propadanja. U knjižnicama se najčešće radi o papirnoj građi. Za taj materijal, kao i za sve druge, mora biti osigurana zaštita od propadanja zbog unutarnjih uzroka poput oksidacije, odnosno procesa starenja, zatim kisele hidrolize te nepostojane boje. Također, trebaju se provesti svi postupci kojima će se spriječiti oštećenja zbog vanjskih uzroka. U te postupke ubrajaju se pravilno okruženje u kojem se građa pohranjuje, kao što su temperatura, relativna vlaga, onečišćenje zraka, plijesan te kukci i glodavci. Međutim, uz pravilne uvjete čuvanja građe, ona se mora zaštititi i od fizičkih oštećenja koji bi mogli biti uzrokovani od strane ljudi ili katastrofalnih situacija. Primjer takve katastrofe u Hrvatskoj zasigurno su potresi koju su je pogodili. Za takve situacije uvijek postoje službeni planovi suzbijanja i popravljivanja štete, uz izvlačenje preostale građe i njezinog premještanja u optimalne uvjete. Što se tiče ljudskih oštećenja, ovdje se prvenstveno radi o djelatnicima knjižnica koji svaki dan dolaze u dodir s građom te iz tog razloga moraju znati sve mjere za sigurno rukovanje istom. No, ne smiju se zaboraviti ni korisnici koji također imaju pravo rukovanja građom kao jedno od potreba koje knjižnica propisano mora zadovoljiti čineći im tu građu dostupnom. Zato i za korisnike postoje pravila kojih se oni moraju pridržavati.

Prilikom izlaganja građe putem izložbi mora se voditi računa o provedbi svih ovih zaštitnih mjera, a ako se radi o izlaganju vrijedne građe, ona se treba još dodatno zaštititi. Detaljan proces kojim se osigurava sigurnost i zaštita prilikom provedbe izložbi sastoji se od odabira i

izdvajanja građe, njezinog sigurnog transporta i pakiranja, osiguravanja optimalnih mikroklimatskih uvjeta, određivanja lokacija polaganja građe (vitrine, izlozi i slično) te osiguravanja sigurnosti građe i posjetitelja tijekom izložbe. Nad svakom građom koja je izabrana da bude dio izložbe mora se provesti njoj prilagođena zaštita. Oprezno rukovanje treba se dodatno postrožiti ako je riječ o jedinstvenom, starom ili rijetkom primjerku. Predmeti koji su oštećeni ili nisu registrirani i popisani ne smiju se izlagati. Ako se radi o posudbi građe, svi uvjeti za taj postupak moraju biti izvršeni te sva papirologija mora biti provedena. Treba se napraviti obrazac posudbe u kojem će se iznijeti informacije o ustanovi od koje se želi posuditi, o građi koja se želi posuditi i izložbi za čije potrebe se ona želi posuditi. Moraju se propisati uvjeti koje ustanova koja posuđuje mora ispuniti prije odobrenja same posudbe. Vezano s time, ona mora napraviti izvještaj o mjestu izložbe u kojem će navesti sve provedene uvjete i mjere. Treba se pobrinuti i za sam proces posuđivanja, provođenjem sigurnog pakiranja i transporta posuđene građe. To je dio nečega što se naziva vodičem posudbe.

Što se tiče mikroklimatskih uvjeta, preporučena temperatura prostorije je između 18°C i 21°C. Relativna vlaga može se kretati u rasponu od 50% do 60%. Svjetlost također treba prilagoditi predmetima koji se izlažu i paziti da izlaganje ne bude preveliko ni predugačko. Sva pomagala koja se koriste za izložbu moraju biti provjerena, osigurana i stabilna. Vitrine moraju biti zaštićene od bilo kakvih izravnih dodira topline te organizirane u prostoru da se može slobodno i lako prolaziti, ali i da čuvari imaju pogled nad prostorijom i svakom vitrinom zasebno. Sva knjižna građa mora unutar vitrina imati stalak koji će ju držati i štiti. Sve vitrine moraju biti osigurane materijalom od kojih su napravljene te dodatnom zaštitom, kao što su lokoti i alarmi. Čuvari trebaju biti prisutni danju te iznimno noću, a osim vitrina i ulasci u prostorije bi trebali biti osigurani alarmima i senzorima pokreta. Zaključno, svi predmeti, bilo posuđeni, bilo vlastiti, u prostor izložbe unose se tek nakon što su svi ovi uvjeti osigurani i provjereni.

4.5. Evidentiranje i pohranjivanje izložbe

*„Dokumentiranje je popisivanje i opisivanje izložbe i uz nju pratećeg izložbenog gradiva te svih ostalih izložbenih sadržaja.“*²⁴ Tako Milka Tica u svojoj knjizi definira ovaj postupak, a glavna svrha je prikupljenu građu učiniti pristupačnom i nakon završetka izložbe. Knjižnice

---

²⁴ Isto, str. 366.

sadrže posebnu knjigu u kojoj evidentiraju provedene izložbe. U njoj se bilježe izložbe putem određenih deskriptivnih informacija. To su sve informacije koje su bitne za izložbu i njezin opis. Tica piše kako „*dokumentirati izložbu znači opisati je njezinim osnovnim označiteljima, stvoriti njezinu osobnu kartu na osnovi osnovnih elemenata izložbe, popratnih izložbenih sadržaja i popratnoga izložbenoga gradiva, odnosno opisati njezinu prošlost za potrebe budućnosti.*“²⁵ Nagli razvoj računalne tehnologije doveo je do zamjene rukopisnih knjiga evidencije s onima u elektroničkom obliku. Takav proces je brži, lakši i jednostavniji za ponovljeno opisivanje. Dokumentiranjem se popisuje sva prikupljena i popratna građa, kao i materijali koji su se izradili za potrebe izložbe, poput plakata, pozivnica, biltena i slično, a oni se često mogu i sačuvati. Katalozi izložbi često se katalogiziraju kao omeđene publikacije te „*tako pisani trag izložbi trajno ostaje u knjižničnom katalogu.*“²⁶ Dokumentacija može sadržavati i izvore koji su služili za prikupljanje same građe, poput knjiga, članaka, časopisa, mrežnih stranica i drugog pri čemu dolazi do izrade bibliografije u koju se uvrštavaju ti izvori. Dokumentiranje ne mora biti samo tekstualno, već može biti i slikovno te videozapisima. Važnost ovog postupka leži i u tome što se u velikom broju slučajeva na izložbi ne može izložiti sva prikupljena građa. Tada se stvaranjem bibliografije u koju se uključuje i ta građa omogućuje čuvanje i onoga što nije iskorišteno, ali je bitno jer sadrži dodatna znanja i informacije.

Ponekad se dijelovi izložbe mogu sačuvati ako se smatraju vrijednima. To je postupak arhiviranja izložbe, a odražuje se pohranom gradiva o izložbi te gradiva koje je korišteno na izložbi, uključujući i ono popratno (katalog, bilten, plakati, poster, pozivnice, letci, fotografije izložbe i popratnih aktivnosti). Takva pohrana mora biti provedena prateći neke mjere, kao što su osiguravanje prostorijske pohrane koje moraju zadovoljavati određene uvjete kako se arhivirana građa ne bi oštetila ili propala. Obično se pohrana vrši u knjižničnim skladištima gdje treba biti zadovoljena optimalna temperatura, vlaga, protok zraka i količina svjetlosti. Međutim, dobra lokacija za pohranu je i unutrašnjost knjižničnog namještaja, poput ladica ili ormara koji mogu zaštititi građu i od kukaca, glodavaca te prašine. Plakati se od propadanja mogu zaštititi i postupkom plastifikacije. Arhiviranu građu treba nakon pakiranja obilježiti naljepnicom na kojoj će biti zapisani osnovni podaci o izložbi radi bolje preglednosti i mogućnosti lakšeg pretraživanja pohranjenog u budućnosti.

---

²⁵ Isto, str. 369.

²⁶ Pejić, S., *Izložbe u knjižnici: izložbena djelatnost Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar (2020. – 2023.)*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, Vol. 67, No. 1, 2024, str. 208.

Razvoj računalne tehnologije imao je utjecaja i na postupak arhiviranja jer se izložbeno gradivo može skenirati i tako pohraniti i u elektronskom obliku, primjerice na CD-u ili USB-u. Taj postupak uvijek treba biti popraćen stvaranjem kopija te pohranom takvih elektronskih medija također po određenim pravila koja će omogućiti olakšano pretraživanje. Na ovaj način, zaštita od zagubljenja je pojačana jer je arhiviranje napravljeno dvaput – u elektronskom i fizičkom obliku. Postupak digitalizacije izložbe zapravo je postupak skeniranja originalnih, fizičkih dokumenata kojim izložba dobiva svoj elektronski ekvivalent. Taj se elektronski oblik zatim može učiniti dostupnim na mrežnim stranicama knjižnice. Prednost je, osim u pojačanoj zaštiti putem dvostruke pohrane, i u lakšem širenju informacija, olakšanoj distribuciji izložbi i razmjeni podataka te pojačanoj komunikaciji koju knjižnica provodi s korisnicima i drugim ustanovama. Digitalizacija omogućuje i bržu analizu te lakšu provedbu budućih izlaganja izložbi, kao i prezentiranja u kojima se na izložbe lakše može referirati kao izvore informacija i podataka.

4.6. Evaluacija izložbe

Evaluacija izložbe zapravo je vrednovanje njezine uspješnosti. Ona se primarno izvršava putem posjetitelja izložbe, prikupljanjem njihovih povratnih informacija. To se može činiti putem anketnih upitnika, informacijskih intervjuova i slično. Pri tome je riječ o eksternoj evaluaciji prikupljanjem podataka o korisničkom zadovoljstvu izložbom. Prilikom trajanja izložbe može se postaviti i *kutija želja i primjedbi* u koju posjetitelji mogu svojevremeno i anonimno ubaciti pohvale, primjedbe, ali i savjete, prijedloge i želje za buduće izložbe ili čak nadopunu postojeće.²⁷ Takvi podaci dobiveni od vanjskih sudionika važni su za planiranje izložbi u budućnosti i povećanje njihove uspješnosti. Postoji i interni oblik prikupljanja informacija koji se sastoji od stvaranja bilješki tijekom same izložbe promatranjem te prikupljanja podataka o korištenosti usluga i posjećenosti same izložbe i njezinih popratnih aktivnosti.²⁸ Pejić ističe evaluaciju kao iznimno važnu jer „*osim što govori o vidljivosti knjižničnih programa i usluga, u što se svakako ubrajaju i izložbe, može poslužiti i kao alat kojim je moguće utvrditi eventualne pogreške u provođenju knjižničnih programa, povećati*

---

²⁷ Tica, M., *Izložba u knjižnici: priručnik za predstavljanje baštine*, Naklada Jurčić, Zagreb, 2017, str. 294.

²⁸ Pejić, S., *Izložbe u knjižnici: izložbena djelatnost Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar (2020. – 2023.)*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, Vol. 67, No. 1, 2024, str. 208.

učinkovitost provedbe aktivnosti knjižnica te, najbitnije, dobiti povratnu informaciju o uspješnosti provedene knjižnične usluge.”²⁹

---

²⁹ Isto.

5. Vrste knjižničnih izložbi

Polazeći od činjenice da se prilikom organiziranja izložbe njoj treba pridružiti neka tema, kao jednu od njezinih vrsta možemo izdvojiti tematsku izložbu. Takva je izložba zapravo skup „okupljenih informacija oko određene teme.“³⁰ Teme koje obrađuje obično su vezane za nacionalnu i svjetsku baštinu te se često nadovezuju na neki od sadržaja knjižnog fonda knjižnice.³¹ Autor sam odlučuje iz kojeg tematskog kruga će uzeti temu – kulturnog, umjetničkog, povijesnog, tehničkog, znanstvenog, svakodnevnog. Također, inspiracija se ne mora crpiti samo iz nacionalnih događaja, već i onih internacionalnih. Ono što čini pravu tematsku izložbu kao svojevrsnu studijsku jest detaljnost te „vrijeme utrošeno za istraživanje i korištenje više različitih izvora informacija“³² I Pejić i Tica ističu u svojim radovima kako svrha nije samo dati informacije o nekoj temi već i „uputiti gledatelje na čitanje dobrih i vrijednih knjiga korištenih za postav izložbi i to bez obzira na njihovu starost ili popularnost.“³³

5.1. Izložba prema korisničkom kriteriju

S obzirom na svrhu koju izložba ima prema korisniku, Tica govori o edukacijskoj, emotivnoj, evokacijskoj i zabavnoj izložbi u knjižnici. Pri tome, ističe edukacijsku, kao onu koja za svrhu ima poučnu funkciju, točnije „prenijeti znanja i poučiti o određenoj stvari ili pojavi.“³⁴ Takva izložba izvore ima u stvarnim, provjerenim, valjanim i istinitim poučnim tekstovima. Bilo da se radi o kopijama, replikama, preslikama ili originalu, ona mora sadržavati određene informacije kojima će se produbiti trenutno znanje korisnika. Vrlo je praktična za knjižnice u školama kao obrazovnim ustanovama, ali koriste ju i narodne i specijalizirane knjižnice. Često je popraćena edukativno-kreativnim radionicama, a ono što ju karakterizira je jasan, razumljiv i logičan jezik. Zapravo, svaka takva izložba ujedno je i „scenski prikaz izabrane teme namijenjene edukaciji gledatelja.“³⁵

---

³⁰ Isto, str. 206.

³¹ Tica, M., *Izložba u knjižnici: priručnik za predstavljanje baštine*, Naklada Jurčić, Zagreb, 2017, str. 59.

³² Tica, M., *Knjižnične izložbe*, Hrvatski : časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskog jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture, Vol. 20, No. 1, 2022, str. 73.

³³ Pejić, S., *Izložbe u knjižnici: izložbena djelatnost Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar (2020. – 2023.)*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, Vol. 67, No. 1, 2024, str. 206.

³⁴ Tica, M., *Izložba u knjižnici: priručnik za predstavljanje baštine*, Naklada Jurčić, Zagreb, 2017, str. 66.

³⁵ Isto, str. 67.

5.2. Umjetnička izložba

Umjetnička izložba vrsta je povremene izložbe kojom se najčešće izlažu radovi likovnih umjetnika. Različite su mogućnosti – od prikaza tematskog ciklusa samo jednog umjetnika do prikaza cjelokupne produkcije jednog ili više njih. Tu se mogu ubrojiti i likovne izložbe kao „*pojedi načne ili skupne izložbe umjetnika – akademskih slikara i umjetnika amatera.*“³⁶ Amateri umjetnici mogu biti i korisnici same knjižnice. Iako se likovna djela češće izlažu u galerijama i muzejima, njihovo izlaganje u knjižnicama omogućuje izloženost većoj i više raznolikoj publici.

5.3. Pokretna, putujuća, izmještena izložba

Mnoge izložbe dožive veliku popularnost i posjećenost pa se stoga produžuje njihovo vrijeme izlaganja. Međutim, postoji još jedan postupak kojim se posebno popularna izložba može proširiti – njezinim preseljenjem na neku drugu lokaciju, čak i u inozemstvo. To je praksa koju muzeji dobro poznaju, a sve ju više preuzimaju i same knjižnice. Jedna knjižnica može posuditi drugoj svoju izložbu. Do takve selidbe ili posudbe može doći i između knjižnice i neke druge baštinske ustanove. Česte su i situacije u kojima se, iz nekog opravdanog razloga kao što je preuređenje prostora, izložba ne može izložiti na primarno planiranoj lokaciji. Osim toga, nedostatak prostora i materijalnih sredstava također mogu biti razlozi premještanja izložbi.³⁷ Svaki postupak preseljenja izložbe mora pratiti službeni proces kojeg čine određeni koraci. Prvi je službeni zahtjev za preuzimanje izložbe koji mora sadržavati „*potpune podatke naručitelja s potpisom odgovorne osobe i žigom ustanove.*“³⁸ Rok posudbe mora biti određen te ga se naručitelj mora pridržavati. On također mora čuvati građu koju je preuzeo u izložbi i spriječiti bilo kakvo oštećenje, a u slučaju da do njega ipak dođe, dužan je nadoknaditi tu građu. Svaka posudba se utvrđuje obrascem za posudbu u kojem se bilježe određeni podaci – vrijeme posudbe, rok za povrat građe, podaci o prostoru gdje će se izložba preseliti te kraći opis izložbe. Povratak posuđenog ispunjava se dokumentom koji se naziva povratnicom i u kojem se osim datuma povrata utvrđuje i je li došlo do kakve štete prilikom preseljenja i posudbe te je li sva građa uredno vraćena. Za kraj, svaka posudba se dokumentira i arhivira u bazu podataka o izložbenoj djelatnosti knjižnice.³⁹

---

³⁶ Isto, str. 70.

³⁷ Isto, str. 72.

³⁸ Isto, str. 73.

³⁹ Isto.

5.4. Izložba na e-mediju

S obzirom na razlikovanje vremena kada je izložba stvorena i vrijeme njezinog trajanja, ona može, nakon vremenski ograničenog materijalnog postojanja, ostati zabilježena u zabilješkama ustanove ili u nešto detaljnijem obliku, poput kataloga, knjiga, snimaka ili optičkih uređaja. To je obično slučaj sa vrijednijim izložbama koje su potaknule veliku zainteresiranost korisnika ili su sadržavale vrijedan sadržaj. Također, svi materijali koji dolaze uz izložbu, poput letaka, postera, biltena i ostalog, oblici su kojima izložbe „ostaju žive“ i nakon skidanja postava. Važnost je u tome što pohrana izložbe na nekom od elektronskih uređaja omogućuje njezino neograničeno postojanje u vremenu i prostoru, a tako pohranjene izložbe mogu se kasnije reproducirati na određene načine, primjerice u dokumentarcima ili na mrežnim stranicama, čime može doći do popularizacije knjižnične građe i povećane zainteresiranosti korisnika za usluge koje knjižnica pruža.

5.5. Kraća knjižnična izložba

Ovakve izložbe izlažu knjižnične informacije u kraćem obliku i opsegu. Zato ih se još naziva situacijskim, brzopoteznim, brzinskim te *ad hoc* izložbama.⁴⁰ One su male, neplanirane i iznenadne, a time onda manje zahtjevne za oblikovanje i organiziranje. Prigodne su za brzo i lako prenošenje kraćih informacija. Izvor su im obično vijesti i mediji te su aktualne jer obrađuju i prenose neki nedavni i bliski događaj. Izlaganje takvih izložbi događa se na jednom, manjem mjestu, poput postera u izlogu, na polici ili panou. Materijal koji sadrže može biti slikovni, tekstualni ili oboje. U njima se nalaze samo osnovne informacije i zato su vrlo konkretne. One su zapravo oblik medija knjižnice kojim se prenose knjižnično relevantne informacije i obavijesti. Takve male izložbe mogu biti i tjedne, u smislu da se njima prenose i opisuju tjedna događanja u lokalnoj zajednici. Tako se na jedno mjesto stavljaju sportske, umjetničke, kulturne i medijske vijesti koje knjižnica smatra relevantnima. Cilj je njihov brzi protok. Još jedan oblik manje knjižnične izložbe je „*izložba najnovijih izdanja i preporučenih knjiga kao izbor informacijske službe za korisnike.*“⁴¹ Ona može sadržavati prikaze, recenzije i izvješća najčitanijih knjiga. Njezin cilj je skrenuti pozornost korisnicima na aktualne naslove i pomoći im pri izboru onoga što će sljedeće čitati i posuditi.

---

⁴⁰ Isto, str. 47.

⁴¹ Isto, str. 48.

5.6. Virtualna izložba

Povećanim razvojem računalne tehnologije započinje doba masovne digitalizacije i virtualizacije svih vrsta sadržaja. Pandemija koja je zahvatila svijet prije nekoliko godina, razvila je povećanu potrebu za digitalizacijom onih vrsta usluga koje dotad nisu nužno imale te tendencije. Tehnologija i mediji nas sada potpuno okružuju. U takvim uvjetima, i baštinske su institucije posegnule za sve većom digitalizacijom svojih sadržaja. U doba pandemije, kada se građi nije moglo fizički pristupiti kao u normalnim uvjetima, ali i nakon potresima koji su uslijedili, ustanove su rješenje vidjele u davanju pristupa građi korisnicima putem tehnologije i interneta. Osim omogućavanja pristupa građi, njezino skeniranje i arhiviranje u takvom digitalnom obliku dovelo je do povećanja sigurnosti njezinog očuvanja ukoliko dođe do njezinog fizičkog uništenja.

Povećano korištenje tehnologije nije se zaustavilo kod digitalizacije fizičke građe – dovelo je i do njezine virtualizacije. To se posebno odnosi na izložbe koje su razvile posebnu vrstu pod nazivom virtualnih izložbi. Svaka digitalizirana izložba je kopija, a time i inačica originalnih dokumenata koji su materijalni. Međutim, ukoliko takav fizički predložak ne postoji, riječ je o originalnoj virtualnoj izložbi koja je proizvedena i planirana potpuno u digitalnom obliku. Dakle, virtualna izložba može biti realizirana kao stvarna, fizička, ali može postojati i samo u digitalnom obliku, bez da ju se materijalizira. Ona može biti pohranjena na nekom prenosivom mediju, poput CD-a, USB-a ili DVD-a, a najčešće se postavlja na mrežne stranice ustanove kako bi bila dostupna njezinim korisnicima internetskim putem. Virtualne izložbe kreativan su način na koji se njihova fizička inačica, ako postoji, jednom kad završi, može neograničeno očuvati na životu u virtualnom prostoru. Također, one omogućuju i stvaranje novih izložbi, koje se možda ne mogu provesti u fizičkom obliku zbog nedostatka prostora ili bilo kojeg drugog razloga pa nikad inače ne bi ugledale svjetlo dana. Tica definira virtualnu izložbu kao „*prezentaciju digitalnog izložbenog gradiva u virtualnom izložbenom prostoru odnosno virtualnoj galeriji ili muzeju u mrežnom okružju.*“⁴² Činjenje takvih izložbi dostupnih velikom broju korisnika lakše je jer, jednom kad one postanu dostupne u *online* obliku, korisnici im mogu pristupiti na različitim mjestima i u bilo koje vrijeme putem svojih računala, mobitela, tableta i ostale tehnologije. Posjećenost takvih izložbi bi onda mogla biti povećana u odnosu na fizičku posjećenost. Na taj način, baštinska institucija može privući nove korisnike i zainteresirati ih i za fizičke aktivnosti koje dosad nisu posjećivali.

---

⁴² Isto, str. 401.

Ipak, postoje i negativne strane, a to je svakako nedostatak interakcije posjetitelja s izložbenim predmetima koja je moguća samo putem fizičkog posjeta. To može umanjiti iskustvo posjetitelja u doživljaju izložbe. Također, iako je u virtualnoj izložbi zajamčena zaštita od oštećenja, gubitka ili krađe samih predmeta, ipak postoje sigurnosni rizici druge vrste. To su proboji i kršenja sigurnosnih mjera. Pejić to objašnjava ovako: „*ako su osobni podaci posjetitelja pohranjeni na mrežnom mjestu galerije, ti bi se podaci potencijalno mogli ukrasti.*”⁴³ Sam proces oblikovanja virtualne izložbe razlikuje se od procesa oblikovanja stvarne izložbe. Virtualna izložba zahtjeva određenu tehnologiju, alate i softvere, kao i posebne stručnjake koji će znati kako koristiti te alate i putem njih složiti izložbu. Također, i sami korisnici moraju biti upoznati s pravilima tehnologije te uopće imati pristup njima i internetskoj mreži. Problem koji se može javiti kod korisnika je, osim smanjene interakcije s građom, i smanjena emotivna percepcija koja ne izostaje kod fizičkog oblika i stvarnog dodira s građom uživo.

5.6.1. Virtualna izložba *Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća*

Baštinske ustanove, uključujući i knjižnice, u novije vrijeme sve češće izrađuju posebne digitalne zbirke vlastitih virtualnih izložbi te na svoje mrežne stranice postavljaju poseban kutak gdje se tim izložbama može pristupiti. Primjer je *Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu*. URL putem kojeg se može pristupiti njezinim virtualnim izložbama na jednom mjestu, potpuno besplatno i slobodno, je <https://virtualna.nsk.hr/>. Tamo se one mogu pretraživati samostalnim upisom u tražilicu ili putem određenih kriterija kao što su mjesto, osoba, predmet i vrijeme.

U nastavku će biti obrađen primjer jedne od tih izložbi, one pod nazivom *Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća* kojoj se može pristupiti putem mrežne lokacije <https://virtualna.nsk.hr/portfolio/povijest-hrvatskoga-jezika/>.

---

⁴³ Pejić, S., *Izložbe u knjižnici: izložbena djelatnost Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar (2020. – 2023.)*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, Vol. 67, No. 1, 2024, str. 211.

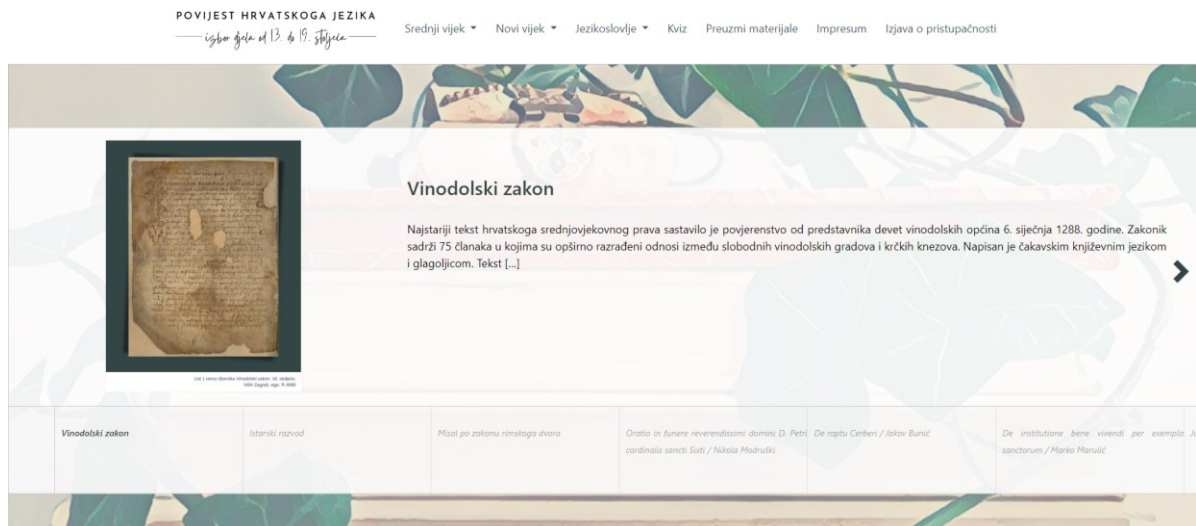
O IZLOŽBI

Virtualna izložba *Povijest hrvatskoga jezika: izbor djela od 13. do 19. stoljeća* izrađena je kao dopuna izložbe *Hrvatska pisana baština u nastavi hrvatskoga jezika i povijesti od srednjeg vijeka do 19. stoljeća*, održane od 2. do 12. studenoga u prostoru Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i organizirane uz financijsku potporu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske. Virtualna izložba namijenjena je učenicima osnovnih i srednjih škola kao i svima koji žele doznati više o najznačajnijim djelima hrvatske pisane baštine.

IMPRESSUM

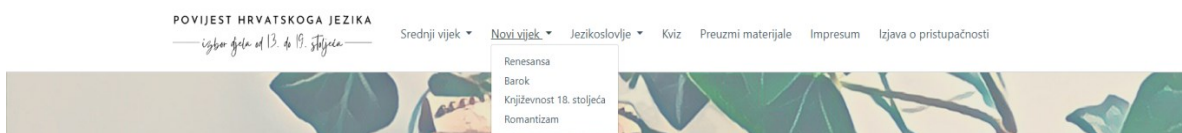
Slika 1. Početna stranica virtualne izložbe *Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća*

Kao što je prikazano na slici 1, izložba započinje naslovnom slikom uz koju su postavljeni osnovni podaci o izložbi u dva dijela – prvi je kratki opis teme i sadržaja izložbe, a drugi je *impressum* koji sadrži podatke poput ustanove, autora izložbe i teksta, fotografije i digitalizacije te godine objave. Autorice ove izložbe su Kristina Judaš i Karolina Tumbas, a u kreiranju teksta im se pridružila i Iva Perinić. Izložba potječe iz 2022. godine. U opisu saznajemo da se ovdje radi o dopuni stvarne izložbe pod nazivom *Hrvatska pisana baština u nastavi hrvatskoga jezika i povijesti od srednjeg vijeka do 19. stoljeća*, provedene iste godine. Ispod naslovne slike postavljen je gumb s oznakom *Pogledaj izložbu* čijim pritiskom započinje virtualna šetnja po samoj izložbi.

Slika 2. Središnji dio virtualne izložbe *Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća*

Slika 2. prikazuje kako se otvaranjem izložbe otkrivaju dva načina njezinog pregledavanja. Prvi je putem istaknutog pregleda izbora djela koji se nižu kronološki, od *Vinodolskog zakona* do *Smrti smail-age Čengića* Ivana Mažuranića. Svako djelo ima sliku i kratki opis desno od slike. Pritiskom na naziv djela otvara se uvećana verzija slike te njegov detaljniji opis. Djela se listaju klikom na strelicu desno, a ispod se nalazi i horizontalna lista svih djela te se pritiskom na naziv može odmah skočiti na opis i sliku određenog djela.

Slika 3. Padajući dio izborne trake virtualne izložbe *Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća*

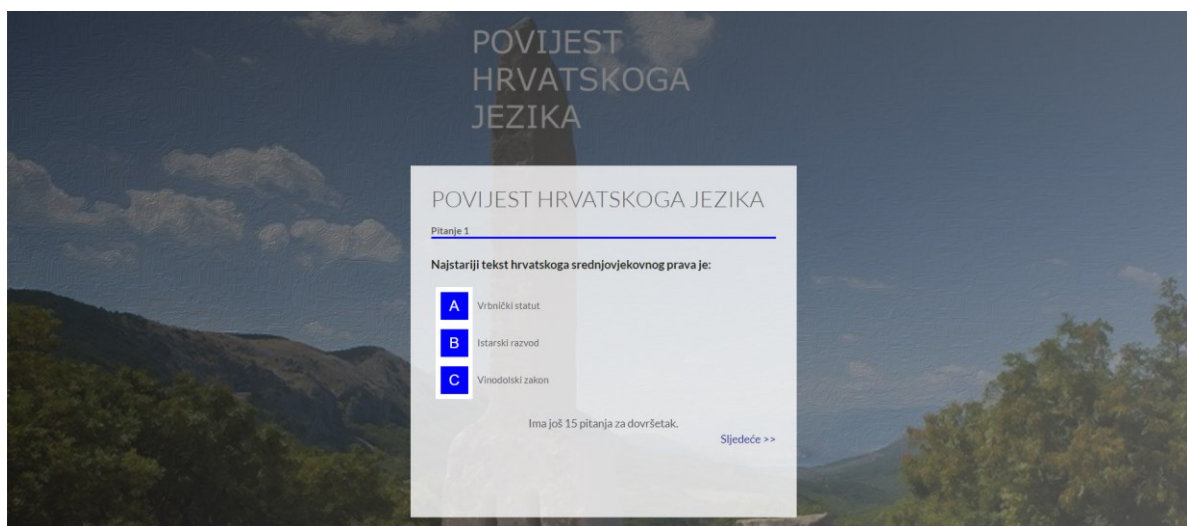
Slika 3. otkriva drugi način pregledavanja izložbe. On je moguć putem izborne trake iznad, na samom vrhu stranice, desno od umanjenog naslova cijele izložbe. Prva tri gumba sadrže redom nazive *Srednji vijek*, *Novi vijek* i *Jezikoslovlje*. Postavljanjem računalnog miša na jedan od ova tri gumba, otvara se padajući izbornik koji otkriva nove *linkove* koji vode na stranice izložbe koje popisuju sva djela prema vrst i/ili književnom razdoblju. *Srednji vijek* sadrži *linkove* pod nazivom *Rukopisi* i *Inkunabule*. Podnaslovi za *Novi vijek* su *Renesansa*,

Barok, Književnost 18. stoljeća i Romantizam. Dodatni gumbi za Jezikoslovlje su Gramatike i Rječnici.

Slika 4. Dio Novi vijek virtualne izložbe *Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća*

Na slici 4. vidljivo je kako se klikom na neki od gornjih gumba otvara detaljniji opis vrsta/razdoblja te samih djela koja su u njima objavljena i ovdje izdvojena i obrađena.

Slika 5. Kviz virtualne izložbe *Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća*

Iako se radi o virtualnoj izložbi, ona je obogaćena dodatnim materijalima i aktivnostima. Dodatna aktivnost koju sadrži je *Kviz* prikazan na slici 5. Do njega se dolazi pritiskom na gumb istog imena na izornoj traci na vrhu. On sadrži pitanja iz gradiva koje je sadržano u izložbi te tako omogućuje korisniku da na zabavan i kreativan način provjeri koliko je znanja skupio pregledavajući ovu izložbu.

Slika 6. Dodatni materijal virtualne izložbe *Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća*

Dodatnim materijalima može se pristupiti pritiskom na gumb desno od gumba *Kviz*. Taj gumb nosi naziv *Preuzmi materijale* te sadrži posebnu sliku za svaki od obrađenih književnih razdoblja i vrsta djela. Te slike dizajnom podsjećaju na letak ili dočitnicu. Svaki od tih materijala sadrži *QR-kod* čijim se skeniranjem može izravno pristupiti izložbi. Primjer se može vidjeti na slici 6.

Slika 7. *Impresum* virtualne izložbe *Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća*

Zadnja dva gumba na izornoj traci vode na zasebnu i uvećanu stranicu *Impresuma* koja se može vidjeti na slici 7. te na stranicu koja sadrži *Izjavu o pristupačnosti*.

Obradom konkretne virtualne izložbe može se doći do zaključka da one, uz sve svoje eventualne nedostatke, ipak mogu provesti neke dodatne aktivnosti i opcije kao što su kvizovi, *online* prostori u kojima korisnici mogu ostaviti vlastite dojmove, pohvale i primjedbe (nešto poput virtualne kutije želja i primjedbi) te dodatni materijali koje mogu isprintati kao suvenire izložbe. Mogućnost je i organiziranje virtualnih kreativnih radionica, ali za to treba utrošiti više vremena te osigurati veći broj osoblja i financijskih sredstava. Svaka od ovih opcije dobar je način da se i u virtualnom prostoru korisnicima omogući sudjelovanje i uključivanje u izložbu. Time bi ih se moglo zainteresirati za daljnje sudjelovanje u drugim aktivnostima koje knjižnica nudi te ih na zabavan način educirati i time riješiti, barem djelomično, problem slabe interakcije korisnika u slučaju virtualnih izložbi.

6. Korisnici knjižnične izložbe

Korisnici knjižnica igraju važnu ulogu u njezinom radu. Bez njih, one ne bi mogle izvršiti jednu od svojih osnovnih funkcija – komunikaciju građe. Zadaća je knjižnice pohraniti i čuvati građu, ali njezina očuvanost nema pravu vrijednost dok nije dana na korištenje. Cilj joj može biti informirati, zabaviti, poučiti. A to može činiti samo ako ima nekog primatelja s druge strane koji može primiti informacije koje ona šalje. Taj primatelj je upravo korisnik. Korisnici su prije svega službeni članovi knjižnice, oni koji posjeduju njezinu člansku iskaznicu i plaćaju članarinu. Međutim, i bivši i budući članovi također se mogu smatrati korisnicima. Tica zato govori o aktivnim (sadašnjim), pasivnim (bivšim) i potencijalnim (budućim) članovima.⁴⁴ Međutim, i osobe koje nisu učlanjene imaju pravo tražiti informacije u knjižničnim ustanovama, pri čemu su onda i oni korisnici. Što se tiče knjižničnih izložbi, Pejić kaže kako su korisnici izložbe svi članovi knjižnice koji „konzumiraju neki sadržaj istaknut u izložbenom prostoru.“⁴⁵ Oni se mogu nazivati gledateljima, posjetiteljima, uzvanicima i korisnicima te mogu biti razvrstani u ciljane, stvarne, slučajne i potencijalne korisnike.⁴⁶ Ciljani su oni koji dolaze u knjižnicu s namjerom da posjete izložbu. Stalni su oni koji kontinuirano dolaze posjetiti izložbe knjižnice. Povremeni su oni koji ih dolaze vidjeti kao dio organiziranih posjeta, poput škola ili udruga. Slučajni su oni koji nisu planirali posjetiti izložbu, ali su se u prolazu zainteresirali te su na licu mjesta odlučili ipak ju pogledati. Svaki je korisnik jednako bitan za knjižnicu. Zato ona uvijek mora uzimati u obzir korisničke potencijalne želje i potrebe. Izložba nikako ne može biti uspješna ako joj korisnici nisu prisustvovali.

Važno je, osim pomnog osmišljavanja izložbe prema korisničkim potrebama te njezine promocije, omogućiti zainteresiranim korisnicima da postanu dio izložbe svojim uključivanjem u nju. Na taj način, oni, osim novih znanja, mogu steći i nove vještine. Treba ih informirati i o odgovornom rukovanju samom građom čime i oni postaju sudionicima očuvanja knjižnične baštine. Što je suradnja knjižnice i korisnika bolja, to će biti veća mogućnost uspješnosti izložbe i njezine povećane kvalitete te zadovoljstva korisnika. Evaluacija, kao jedan od dijelova provođenja knjižnične izložbe, ovisi potpuno o dojmovima posjetitelja o njoj. Zato je važno uvijek omogućiti korisnicima da izražavaju svoje želje, primjedbe i opažanja. Unaprijed prikupljene informacije o njihovim interesima mogu biti

---

⁴⁴ Tica, M., *Izložba u knjižnici: priručnik za predstavljanje baštine*, Naklada Jurčić, Zagreb, 2017, str. 317.

⁴⁵ Pejić, S., *Izložbe u knjižnici: izložbena djelatnost Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar (2020. – 2023.)*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, Vol. 67, No. 1, 2024, str. 208.

⁴⁶ Tica, M., *Izložba u knjižnici: priručnik za predstavljanje baštine*, Naklada Jurčić, Zagreb, 2017, str. 317.

izvor nadahnuća za neku buduću izložbu. Knjižnica mora svakom korisniku omogućiti ne samo pristup građi, već i svim informacijama o njoj. Isto je i s izložbama gdje svaki korisnik, osim što ju ima pravo posjetiti, može, u razgovoru s djelatnicima i stručnjacima, dobiti odgovore na sva pitanja o njoj. Primarni je cilj informirati i educirati korisnike. Zato je bitno omogućiti točnost i valjanost pruženih informacija, kao i pomoć u odabiru onih relevantnih. Također, svaka izložba mora biti isplanirana tako da ju korisnik razumije. Tijekom planiranja izložbe treba se voditi računa o korisnosti jer svaka izložba želi prenijeti dodatna i proširena znanja svojim korisnicima. Zato je bitno znati tko je ciljana publika i koje potrebe ima za ispuniti. Primjerice, izložbe u knjižnicama strukovnih škola mogu pružiti umjetnička znanja iz likovne i glazbene kulture koja im nedostaju u formalnom obrazovanju.⁴⁷ Pozitivna je strana i ta što knjižnice, za razliku od muzeja, posjete svojim izložbama ne naplaćuju i time omogućuju slobodan ulaz svima, što također može privući nove korisnike.

Uspješnost izložbe ovisi o njezinoj posjećenosti, a posjećenost ovisi o zanimanju koje je izazvano u korisnicima. Cilj je izložbe educirati korisnike te s njima komunicirati građu. No, uvijek se želi i privući nove korisnike. Dakle, kvalitetna komunikacija s korisnicima bitna je jer može dovesti do njihovog povećanog zanimanja i uključivanja novih članova, a sve je to potrebno da bi knjižnica mogla obavljati svoju funkciju komunikacije građe te prenošenja znanja. Zato izložbe i jesu efikasan način te komunikacije, a njezini posjetitelji su jedan od njezinih osnovnih elemenata. Ona se organizira i postavlja zbog njih, a njihovo sudjelovanje u njoj omogućuje njezino ostvarenje. Bez korisnika knjižnična je izložba neuspješna, a knjižnična djelatnost nepotpuna.

---

⁴⁷ Renić, Z., Kreštan, T., *Izložbe – iskorak u zajednicu*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, Vol. 53, No. 3/4, str. 112.

7. Knjiga kao predmet izložbe

Knjižnice izložbama žele ostvariti širu komunikaciju svoje građe s korisnicima. Najveći dio te građe čini knjižna građa. Zato su knjige često izložbeni predmeti knjižnica. Svaka knjiga posjeduje „*tehničku svrhovitost i estetsku uobličenosť*.“⁴⁸ Andrea Horić u tom smislu govori o promatranju kroz proizvodnju, upotrebu i djelovanje knjige za shvaćanje biti knjige kao izložbenog predmeta.⁴⁹ Svaka knjiga namijenjena je čitanju, a čitanje je način na koji se prenose znanja i informacije. Svako čitanje također pobuđuje i neku emotivnu stranu te estetski ugođaj u čitatelju. Zato Horić govori o knjizi kao „*konkretnom materijalno-tehničkom proizvodu čovjekova duha i čisto duhovnom odrazu njezova suočavanja sa svijetom oko sebe uobličenim u ideje, teorije, mišljenja, teze i svjetonazor*.“⁵⁰ Upravo u tome ona vidi bit. Tica ističe kako knjigu baštinskim dokumentom čini „*njezina slojevitost i višeznačnost koja se može promatrati i predstavljati s različitih kritičkih promišljanja*.“⁵¹ Baštinski status daje joj njezina gradivna, sadržajna, umjetnička i duhovna vrijednost. Ona je trajno zabilježena pisana riječ svog autora i na taj način ga oživljuje. Povijest i sadašnjost se u nju upisuju kako bi bile očuvane u budućnosti. Tako se u knjigama čuvaju sklopovi baštine koji se putem njih onda mogu prezentirati. Kada se neki svakodnevni predmet pretvori u izložbeni objekt izlaganjem, on gubi svoja individualna obilježja jer se ona spajaju s obilježjima ostalih izloženih predmeta te zajedno čine cjelinu koja je određena novim, zajedničkim značajkama. No, izložena knjiga, kaže Horić, „*prezentira samu sebe*.“⁵² Ona educira, izaziva emocije, zabavlja. Materijalnost knjige omogućuje njezino izlaganje, ali ona prvenstveno sadrži u sebi neki duh te izražava neki smisao. Zato je njezino izlaganje u prostoru često neshvaćeno. Međutim, tako izložena, ona može prenijeti svoj smisao i značenje korisniku prenošenjem teksta koji se u njoj nalazi. U tome stoji duga povijest knjiga kao izložbenih predmeta – od spisa i rukopisa, preko rijetkih knjiga, pa danas do svih vrsta knjiga.

Knjižnice su čuvari i predstavnici knjižne baštine. U širem smislu, one su knjižne cjeline koje „*u fizičkom smislu obuhvaćaju nizove knjiga objedinjenih prema kriterijima i odlukama njihovih stvaratelja*.“⁵³ Informacije koje one nose posjeduju iznimnu muzealnost, a time i

---

⁴⁸ Horić, A., *Knjiga kao izložbeni objekt u knjižnici*, Muzeologija, No. 48/19, Zagreb, 2012, str. 40-41.

⁴⁹ Isto, str. 41.

⁵⁰ Isto.

⁵¹ Tica, M., *Izložba u knjižnici: priručnik za predstavljanje baštine*, Naklada Jurčić, Zagreb, 2017, str. 136.

⁵² Horić, A., *Knjiga kao izložbeni objekt u knjižnici*, Muzeologija, No. 48/19, Zagreb, 2012, str. 41.

⁵³ Stublić, H., Vujić, Ž., *Oblici knjižne baštine i njihovo prezentiranje na izložbama*, Muzeologija, No. 48/49, Zagreb, 2012, str. 32.

izložbenost. S druge strane, knjige kao pojedinačni knjižni primjerci posjeduju tri skupine elemenata – „*one koji se odnose na materijalne datosti, one koji se odnose na sadržaj te one koji su rezultat djelovanja izvanknjižnog okruženja.*“⁵⁴ Prvu skupinu čine zaštitni oblici knjiga, ali i druge vrste njezinih materijalnih nositelja kao što su koža, kamen, papir i slično. Radi se, dakle, o svim materijalnim elementima knjige. Sadržajni elementi su oni koji nose sadržaj knjige u bilo kojem obliku – slikovnom, tekstualnom ili drugom. Vanjski elementi su svi oni koju su naknadno nadodani u knjigu ili na nju, poput oznaka, brojeva i slično. Postoji i dio knjižne baštine koji je usmjeren na aktivnosti čitanja, poput stalaka, povećala, dočitnika i svega drugog što čitatelj može koristiti prilikom proces čitanja.⁵⁵ Imajući na umu sve ove elemente, izlaganje pojedinačnih knjižnih primjeraka može se shvatiti kao „*promišljeno usmjeravanje pozornosti gledatelja*“⁵⁶ na neki od njih. Samo izlaganje knjižnog primjerka ovisit će stoga o tome na koju se skupinu želi usmjeriti pažnja. Izlaganje knjige zbog materijalnih elemenata može zahtijevati postavljanje knjige na odgovarajući stak u vitrini. Ako se knjiga pak prezentira zbog svojeg sadržaja, mora se izložiti kako bi ju čitatelj mogao nesmetano pročitati – također na odgovarajućem stalku, uz prigodno osvjetljenje te uz određena pomagala, poput povećala, ako su ona potrebna. I materijalna i sadržajna obilježja knjige mogu zainteresirati i privući posjetitelje. Materijalna će to učiniti zbog svoje estetske komponente, a sadržajna zbog informacija koje mogu biti edukativne, zanimljive i zabavne. Ni izvanknjižni elementi se ne smiju zanemariti s obzirom da oni mogu dati dodatne informacije i zanimljivosti o knjižnom primjerku, otkrivajući mnogo o njegovim vlasnicima, lokacijama na kojim se nalazio te prilikama u kojima je egzistirao.

Vrijednost knjige kao izložbenog objekta je, dakle, iznimna. Ipak, i dalje se vode razne diskusije o tome je li praktično i sigurno izlagati knjige kao izložbene predmete. Za vrijeme izlaganja knjige, njoj nedostaje mogućnost konkretne upotrebe od strane korisnika. Međutim, mnoge knjige ostaju zaboravljene u knjižničnom fondu i njihovo izlaganje može ponovno probuditi interes za njih. Bilo koja knjiga koja se izloži dobiva povećanu pažnju te time i moguće nove čitatelje u budućnosti. Ne smije se zanemariti činjenica da izlaganje povećava vjerojatnost oštećenja te je zato bitno biti upoznat sa svim mjerama zaštite koje se moraju poduzeti prilikom izlaganja, uz dodatne ako je to potrebno i moguće. Izlaganje knjiga u knjižnicama kao njihovim matičnim ustanovama važno je jer se radi o obrazovanim knjižničarima koji su stručne osobe za rukovanje s knjižnom građom. To povećava razinu

---

⁵⁴ Isto, str. 34.

⁵⁵ Isto, str. 37.

⁵⁶ Isto, str. 35.

zaštite jer su stručno znanje i pravilno rukovanje sastavne mjere zaštite. Svako izlaganje dodatni je način komunikacije knjige i korisnika, a svaka izložba knjige alat je putem kojeg se korisnik može dodatno educirati, a knjižnica proširiti svoju komunikacijsku zadaću.

8. Zaključak

Imajući na umu da se izložbena djelatnost primarno veže uz muzejske institucije, naglašeno je da ona nije primarna djelatnost knjižničnih ustanova. Međutim, njezina važnost za iste dokazano ne smije biti zanemarena. Ono što jest jedna od primarnih knjižničnih djelatnosti je komunikacija građe s korisnicima. Tu vidimo da izložbe nastupaju kao kreativni načini ispunjavanja te komunikacijske djelatnosti. Uz to, njima je moguće učvrstiti i proširiti komunikaciju koju knjižnice mogu ostvarivati s drugim baštinskim ustanovama, poput arhiva ili muzeja, čiju suradnju i savjete mogu potražiti. Postavljanje svake knjižnične izložbe mora slijediti određene korake te nijedan od tih koraka ne smije biti zanemaren. Očito je da se radi o kompleksnom procesu kojemu je cilj prikazati izložbu koja će biti kvalitetna, kojom će se zaštititi, ali i istaknuti odabrana građa te koja će zainteresirati i educirati posjetitelje. Samo ako su ti elementi ostvareni, izložba može biti smatrana uspješnom. Svaka od u radu opisanih vrsta izložbe prati iste korake koji se sastoje od osmišljavanja i planiranja, organizacije i postavljanja, promocije, osiguravanja zaštite, dokumentiranja i pohrane te evaluacije. Čak i najnoviji oblik knjižnične izložbe, virtualna izložba, mora jasno i precizno slijediti te korake. Virtualne izložbe imaju svoje pozitivne i negativne strane, ali ističu se kao odlična rješenja u iznimnim situacijama, poput nedavnih potresa i pandemije, te u vremenu pojačanog razvoja računalne tehnologije i okruženja koje sve više postaje dominantno virtualnim. Činjenica da su korisnici ti koji određuju uspješnost svake izložbe ističe njihovu važnost kao njezine neophodne sudionike. Knjižna građa ima dugu povijest izlaganja, ali se rijetko isticala kao izložbeno pogodna zbog svojih obilježja. Ipak, naglašavanje njezine estetske i sadržajne vrijednosti na pravilan način omogućuje sve veću popularnost knjižnih primjeraka kao zanimljivih i uspješnih izložbenih objekata. Ta knjižna građa delikatna je zbog svoje starosti, ali i materijala od kojih je napravljena. Prilikom njezinog izložbenog izlaganja, opasnost od oštećenja nadilazi onu propadanja, s obzirom da javno izlaganje znači premještanje na novu lokaciju i prisutnost velikog broja ljudi oko nje. Zato je neophodno važno provesti detaljan plan zaštite građe u kojem će se voditi računa da svi uvjeti budu zadovoljeni. Sve u svemu, iako ponekad zanemarena u knjižničnom svijetu, izložbena djelatnost koristan je i važan alat za obavljanje knjižnične djelatnosti pa ju zato uvijek treba imati na umu kada se govori o knjižnici kao jednoj od ključnih baštinskih institucija.

9. Literatura

Horić, Andrea, *Knjiga kao izložbeni objekt u knjižnici*, Muzeologija, No. 48/19, Zagreb, 2012, str. 38-45.

IFLA. Dostupno na <https://www.ifla.org/about-us/> (zadnji pristup 22.08.2024).

Pejić, Slaven, *Izložbe u knjižnici: izložbena djelatnost Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar (2020. – 2023.)*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, Vol. 67, No. 1, 2024, str. 203-221.

Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zagreb, 2022. Dostupno na: <https://virtualna.nsk.hr/portfolio/povijest-hrvatskoga-jezika/> (zadnji pristup: 25.08.2024).

Renić, Zorka, Kreštan, Tatjana, *Izložbe – iskorak u zajednicu*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, Vol. 53, No. 3/4, str. 107-114.

Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, Narodne novine, 2021. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1834.html (zadnji pristup 22.08.2024).

Stublić, Helena, Vujić, Žarka, *Oblici knjižne baštine i njihovo prezentiranje na izložbama*, Muzeologija, No. 48/49, Zagreb, 2012, str. 31-37.

Tica, Milka, *Izložba u knjižnici: priručnik za predstavljanje baštine*, Naklada Jurčić, Zagreb, 2017.

Tica, Milka, *Knjižnične izložbe*, Hrvatski : časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskog jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture, Vol. 20, No. 1, 2022, str. 47-76.

UNESCO-ov *Manifest za narodne knjižnice*. Dostupno na: https://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (zadnji pristup 22.08.2024).

Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, Narodne novine, 2019. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html (zadnji pristup 22.08.2024).

10. Popis slika

Slika 1. Početna stranica virtualne izložbe <i>Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća</i>	21
Slika 2. Središnji dio virtualne izložbe <i>Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća</i>	22
Slika 3. Padajući dio izborne trake virtualne izložbe <i>Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća</i>	22
Slika 4. Dio Novi vijek virtualne izložbe <i>Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća</i>	23
Slika 5. Kviz virtualne izložbe <i>Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća</i>	23
Slika 6. Dodatni materijal virtualne izložbe <i>Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća</i>	24
Slika 7. <i>Impressum</i> virtualne izložbe <i>Povijest hrvatskog jezika – izbor djela od 13. do 19. stoljeća</i>	25

Izložba u knjižnici

Sažetak

Knjižnice, kao prostori u kojima su smještene uređene zbirke knjižnične građe, za svoju primarnu djelatnost imaju upravo pohranu i obradu, ali i komunikaciju te građe s korisnicima. Jedna od djelatnosti koja možda nije primarna, ali je svakako važna u kontekstu komunikacije knjižnične građe, šire knjižnične baštine i povezanih aktivnosti rada knjižnica s korisnicima, jest izložbena djelatnost. Ovaj rad posvećen je obradi knjižničnih izložbi, određujući što su i kako funkcioniraju te ističući njihovu važnost i poteškoće koje se javljaju prilikom organizacije. Prikazat će se način na koji one postaju sredstvo kojim se knjižnice približavaju korisnicima omogućujući otvorenu komunikaciju i edukaciju. Posebna pažnja posvetit će se zaštiti građe te masovnoj digitalizaciji koja je u vrijeme pandemije dovela do povećane virtualizacije.

Ključne riječi: knjižnica, izložba, knjižnična građa, zaštita građe, virtualne izložbe

Library exhibition

Summary

Libraries, as spaces where organized collections of library materials are stored, for their primary activity have storage and processing, but also communication of those materials with users. One of the activities that may not be primary, but is certainly important for communication of library materials, wider library heritage and related activities that libraries perform with users, is the exhibition activity. This paper is dedicated to defining library exhibitions, determining what they are and how they function, and highlighting their importance and difficulties that arise during their organization. It will be shown how they become means by which libraries get closer to users, enabling open communication and education. Special attention will be paid to the protection of materials and mass digitization, which led to increased virtualization during the pandemic.

Keywords: library, exhibition, library materials, protection of materials, virtual exhibitions